

gyűrűk, boglárók és gyöngyök. Temetőnkben 82 sírból 143 tojás került elő. Gyermek sírjából néha bronzcsörgő vagy csengő is előkerült.

Állatsont 420 sírból 500-nál több került elő. Több sírban van emlősállat és madár csontja is. Edény 416 sírból mintegy 430 került napvilágra. Ezek nagy része kézzel formált, kis része kézi-, vagy gyorskorongon készült. Típusaik közt megtalálható a kis bögre, a különféle méretű fazék és a körte alakú-, füles korsó. Az edények közt nemcsak avarok által készítették, hanem római koriak is voltak. Szintén voltak sírjainkban római pénzek, egy törött kulcs, üvegedények töredékei és egy köves gyűrű is. Ezek a tárgyak egy közelben lévő római lelőhelyre utalnak, az avarok ott találhatták őket.

A temető kora – az eddig átnézett veret- és ékszer-típusok alapján – Kr. u. 7. század vége–8. század eleje.

A lelőhely tudományos jelentősége nagy: ritka eset, hogy egy nagy sírszámú avar temetőt majdnem teljesen sikerült feltárni. A térségben eddig csak véletlenül előkerült néhány avar sír volt ismert (Kajászó, Martonvásár, Sósút, Tárnok), ezek nem sok adatot szolgáltatnak a kutatás számára. Bár sírjaink egy része bolygatott, az előkerült leletanyag rendkívül érdekes. A temetőbe a patak mentén lévő települések polgári lakossága temetkezett, katonai rétegnek nincs nyoma.

MARÓTI ÉVA

281. Putnok, Dienesfalva középkori falu

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Kk

Lakossági bejelentés nyomán 2000. május 24-én Dienesfalva 19. századi térképe és útbaigazítása alapján megtaláltam az egykori falut a Lenkey-tanyától D-re, az országút és a Sajó között, ahol évek óta szántanak ki cserepeket. A mostani vízműtől ÉK-re 200 m-re jól látható kiemelkedés jelzi a vetésben az egykori Dienesfalvát. A régészeti lelőhely, amennyiben a búzában látni lehetett, kb. 100 m hosszú, 50 m széles. A kerámialeletek mind korongoltak, így pl. nyersfehér szalagfültöredék, felületén barna festett hullámvonallal, nyersfehér oldaltöredék, barna festékcsíkkal, profilált peremtöredék, melyen ferde irányú barna festés van, nyersfehér profilált peremrész, alatta egy bordával, szürke, bebökődött vastag fültöredék és paticsok alkotják a felszíni régészeti leletanyagot, melyek a Herman Ottó Múzeumban 2000. 7. 1–32. leltári számon találhatóak. Valószínűnek tarthatjuk, hogy Dienesfalva, mint település az évszázadok során lakottsága idején nagyobb helyet foglalt el. A felsorolt terepbejárás anyag a 15. századra keltezhető, a kerámia-töredékek korban eddig jelzik a falut. Az anyag emlékeztet Muhi középkori falu leletanyagára.

A török hadak Dienesfalvát is elpusztították, de Putnokhoz hasonlóan újranepeült. Az oklevelek a 17. század végéig jobbágylakta helyként említették. 1709-ben és 1713-ban a pestisjárvány itt olyan mértékű volt, hogy gyakorlatilag kiirtotta a lakosságot. A falu megszűnt, ma-

radék lakossága Putnokra költözött a 18. század második évtizedében.

B. HELLEBRANDT MAGDOLNA

282. Putnok, Pogonyi-puszt

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) B, V

A 2000. május 22-i terepbejárás során Bánréve és Putnok, Pogonyi puszt között a Sajó partjához legközelebb eső enyhe emelkedésen, a Mocsár-dűlő DNy-i részén késő bronzkori, kora vaskori cserepeket gyűjtöttem. A kerámiaanyag között vastag, szürke edények oldaltöredékei, gömbölyített aljú tűzikutya töredéke, simított felületű oldaldarabok, őrlőkő szélének része, oldaltöredék szalagfűl indítással, kívül fekete és kannelúrás oldaltöredék, szemcsés anyagú szürke perem- és faltöredék, téglavörös színű, kívül-belül kormos cserepek, bütyökdiszes edényoldalal, és bordadíszes edényfaltöredékek találhatóak. A leletanyag a Herman Ottó Múzeum gyűjteményébe került, Ltsz. 2000. 9. 1–41.

B. HELLEBRANDT MAGDOLNA

283. Putnok, Pokaj-dűlő

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Sza, Á

Pokaj egykori középkori falu neve dűlőnévként máig fennmaradt. Putnoktól DNy-ra, a Sajó partjához közel terült el a falu egy kis dombháton. 2000. május 24-én Pusztai Tamással és Kalászdí Györggyel jártuk be a területet. Korongolt edénytöredékeket találtunk, általában nyersfehér színűek, profilált pereműek, s erős korongnyomok látszanak rajtuk. A leletanyag az Árpád-korba sorolható, a Herman Ottó Múzeumba került 2000. 5. 1–53. számon.

Ugyanitt, a nagyüzemi burgonyaművelés feltöltésének soraiban római kori barbár telepleletek, téglavörös színű paticsdarab, őrlőkőtöredék és agyagedények részei kerültek elő. Az egyik edény oldalfalát pecsétlővel díszítették, mely apró, négy részre osztott motívumot látat, rendezetlenül, de nagyjából sorokban. Füle, vagy szélesebb fogórésze lehetett.

B. HELLEBRANDT MAGDOLNA

284. Püspökhatvan, Szabadság út 104.

(Pest megye) B, I

2000. december 4-én lakossági bejelentés érkezett, hogy a telken gépi ásás során alagútszerű építmény került elő. Aznap, valamint december 6-án a helyszínen a következőket tapasztaltam.

A MRT aszódi és gödöllői járásra vonatkozó, sajtó alatt lévő kötete szerint Püspökhatvan, Sinkár feletti földdek (20/9.) lelőhellyel azonosítható területen, vagyis a község ÉNy-i szélétől kb. 200 m-re északra, a Sinkárpatakkal párhuzamosan futó dűlőút Ny-i oldalán, az ártérből kiemelkedő domb tetején a Mészáros család halastónak való medencét ásott. A terület kevésbé termő,

eddig nádas volt rajta. A géppel kiásott négyzet alakú gödör méretei kb. 60×60 m, mélysége 80–100 cm az eredeti felszíntől.

A gödör ÉNy-i sarkában egy – a találók elbeszélése szerint – fejjel ÉÉNy-nak tájolt, szabályosan fekvő (?) emberi váz került elő, keresztbe fektetett (?) láb-szárral. A csontokat a földből kiszedték, én már csak a sírgödör vonalát és néhány, a földben hagyott csontot tudtam regisztrálni. A váz környékén több, késő bronzkori edény töredékét gyűjtötték össze, amelyeknek valószínűleg nincs közük a temetkezéshez. A kiásott medence Ny-i részében nagyszámú sötét elszíneződés, koromfolt, kő (helyi vagy a környékről származó homokkő, mészkő, andezit) látható, késő bronzkori kerámia, állatcsontok és helyenként embercsont töredékek gyűjthetők. Ez alapján úgy tűnik, hogy egy késő bronzkori teleppel és egy ismeretlen korú temetővel van dolgunk.

A halastó medencéjének kiásása során a gödör DNy-i sarkában egy föld alatti csatornát bolygatott meg a földásó gép. Kb. 120–150 cm széles, földbe ásott árok-ról van szó, amelynek a falait faragott homokkövekkel bélelték ki. A homokkőlapok a csatorna mindkét oldalán lefektetett, irányával párhuzamos, mintegy 20 cm széles fagerendákra támaszkodnak. A homokkő falon téglákból rakott, szépen megépített boltív látható. A téglák nagysága 31×15×5,5 cm, bélyeget nem láttam egyiken sem. A csatornából víz csordogál, s valószínűleg további víz bevezetését szolgálják az oldalfalakon látható, a homokkőbe vágott ovális nyílások. A föld alatti csatorna az előkerülés helyén K-Ny-i irányban halad, majd innen 8–10 m-re Ny-ra iránya megtörik, és ÉK felé fut tovább felfelé. A csatorna funkciójáról, koráról a faluban a legrégebb családok sem tudnak, de több legenda is fűződik az alagúthoz, amely a közeli csővári várba vezet.²¹ A csatornára már többször is rábukkantak (adatokkal igazolhatóan az 1930-as években), ami helytörténeti monográfiából és a szomszédos Acsára való dr. Patay Pál szóbeli közléséből is kiderül. A helybéliek szerint hóolvadáskor a csatorna feletti hó hamarabb elolvad, ezért a megfelelő időben végzett légi felderítés további információt szolgáltatna a csatorna irányáról és funkciójáról. A téglák alapján a középkornál későbbinek tűnik, az alapján pedig, hogy már az 1930-as években, sőt emberemlékezet óta sem tudtak, s tudnak valódi funkciójáról, a 19. század közepe előtt építhették ki.

Az emberi váz csontjait, a mellette talált és a területen összegyűjtött bronzkori cserepeket, valamint egy téglát a csatorna boltívéből az aszódi múzeumba szállítottam.

KULCSÁR VALÉRIA

285. Regéc, Vár

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Kk

A várróm állagmegóvásához kapcsolódóan kezdtük meg a terület régészeti vizsgálatát. A feltárás a vár É-i, a 17. századi leltárakban Felsővárnak nevezett szakaszán zajlott. Az É-i sziklatömböt elfoglaló téglalap alaprajzú, kétosztatú toronyról kiderült, hogy azt a 16. században teljesen újjáépítették. A torony területéről – a 16–17. századi leletek mellett – csupán egyetlen darab 13–14. századi edénytöredék került elő, így az építmény pontos kora egyelőre kérdéses. Mindenesetre a környező falak relatív kronológiájában a toronynak a 16. századi átépítéssel nem érintett alsó falszakaszai a legkorábbiak.

A torony ÉK-i sarkához a 16. század 30-as éveiben egy háromszintes kerek védőművet építettek (ezzel kapcsolatban építették át a tornyot is) háromágú lőréssekkel. A védőműnek csupán alsó szintje maradt meg, az is csak részben.

A toronytól D-re kisebb udvart tártunk fel – egyelőre csak részben. Az udvart K, Ny és D felől kétszintes épületek övezték, melyeknek csupán pinceszintjei maradtak meg. Ezeket részben már megtisztítottuk az omladéktól, s a teljesen kitakarított helyiségek utolsó járószintjét kutatóárok-kal vágtuk át. Sem az omladékból, sem a kutatóárok-kal által vizsgált vékony kultúrrétegekből nem került elő 15. századinál régebbi leletanyag. Mindezek alapján egyelőre nem állítható, hogy az először 1307 körül említett regéci vár legkorábbi magja bizonyosan ezen a részen állt volna. Mindazonáltal a kérdés itt is további kutatást igényel.

Jórészt feltártuk a vár ÉNy-i felén álló, veszélyesen megroggyant négyzetes alaprajzú védőmű, „bástya” belső terét is. A szűk kazamatafolyosóval rendelkező, felső részén gyilokjáróval ellátott erődítés legkorábban a 16. század utolsó éveiben keletkezhetett.

A vizsgált területeken igen gazdag, jórészt 17. századi leletanyag (köztük sok kályhacsempe) került elő. Kiemelkedő jelentőségű, hogy több török falicsempe-, úgynevezett bokálytöredék is előkerült.

SIMON ZOLTÁN

286. Regöly határa

(Tolna megye) Kö

A településen 1999. december 8-án végeztünk légi felderítést, 2000. március 7-én és 9-én pedig terepbejárást.

Csikólegelő K-i vége: Légi fotón foltok láthatók az ártérből kiemelkedő területen. Leleteket nem találtunk a réten, ellenben találtunk két vissza nem temetett, légi fotón is látható kutatóárkot (talán Szabó Géza, szekszárdi régész ásatásának maradványai).

Erdei-tábla: A Keszőhidegkúti Kapos-hídtól Ny-DNy-ra, kb. 250–300 m-re, a Keszőhidegkút–Regöly úttól D-re, a Kapos felé meredeken leszakadó domb peremén és lapos tetején, kb. 80×150 méteres foltban középkori (14–15. sz.) edénytöredékeket, valamint 3–4 kiszántott kemence vörös foltját találtuk meg.

21 LAMI I.: Fejezetek Püspökhatvan múltjából. Püspökhatvan 1997, 97.